

## ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ



Επιμέλεια – Προσαρμογή: Έλενα Σκαρπίδου, Πολύχρωμο Σχολείο (2018)

### Τι υπάρχει στο Βοηθητικό Υλικό:

- ~ Ανθρώπινα Δικαιώματα και Σεξουαλικά δικαιώματα
- ~ Δραστηριότητες – Φύλλα εργασίας
- ~ Σενάρια
- ~ Ορολογία (Power Point)
- ~ Μύθος ή Πραγματικότητα
- ~ Συχνές Ερωτήσεις (FAQ)
- ~ Αποσπάσματα από άρθρα
- ~ Οπτικό υλικό (Video – Ταινίες – Κόμικς)
- ~ Ιστοριογραμμή του Κινήματος των ΛΟΑΤΚΙ Δικαιωμάτων

Οι προτάσεις που ακολουθούν αφορούν κυρίως τους πιθανούς τρόπους χρήσης του **Βοηθητικού Υλικού** (οι **τονισμένες λέξεις** αντιστοιχούν στις αντίστοιχες ενότητες στο **Βοηθητικό Υλικό**).

.....

Αν επιθυμούμε πραγματικά να προστατεύσουμε τα ΛΟΑΤΚΙ παιδιά στα σχολεία μας από την Ομοφοβία και την Τρανσφοβία και να σταματήσουμε την Έμφυλη βία, δε χρειάζεται να περιμένουμε μέχρι να έρθουμε αντιμέτωποι/ες με κάποιο βίαιο περιστατικό για να επέμβουμε. Είναι αναγκαίο να ξεριζώσουμε το πρόβλημα υψώνοντας το ανάστημά μας μπροστά σε όλες αυτές τις στάσεις, τις πεποιθήσεις και τις συμπεριφορές που εξευτελίζουν τις γυναίκες και τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, διαιωνίζοντας τις διακρίσεις. Είναι στο χέρι όλων μας να καταγγέλλουμε κάθε παραβίαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που πέφτει στην αντίληψή μας και να μην επιτρέπουμε περισσότερη βαρβαρότητα με συχνές και στοχευμένες παρεμβάσεις.

Από τις έρευνες άλλων χωρών προκύπτει ότι οι παρεμβάσεις μας είναι πιο αποτελεσματικές όταν γίνονται σε μια πιο συχνή και σταθερή βάση και τις συμπεριλαμβάνουμε στον προγραμματισμό της διδασκαλίας μας. Η μη περιστασιακή ενασχόληση με αυτά τα θέματα διευκολύνει τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου όλα τα παιδιά αισθάνονται ασφαλή να εκφράσουν στάσεις, απόψεις, ερωτήματα και φόβους (safe space), διευκολύνοντας την επικοινωνία μεταξύ τους. Κατά προτίμηση, χρησιμοποιούμε τεχνικές που αποπροσωποποιούν καταστάσεις, διασφαλίζουν την ιδιωτικότητα όλων και προωθούν την ενσυναίσθηση και την ενεργή συμμετοχή (καταιγισμό ιδεών, παιχνίδια, σενάρια, παιχνίδια ρόλων, δομημένο διάλογο, ντιμπέιτ, δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης κ.ά.). Αξιοποιούμε υλικό από διαδικτυακές ή άλλες πηγές (εικόνες, σκίτσα, τραγούδια, βίντεο, ταινίες, άρθρα, θεατρικά, λογοτεχνία, κόμικς) χρησιμοποιώντας τα στο μάθημα.

Οι παρεμβάσεις μας μπορούν να είναι ακόμη πιο αποτελεσματικές όταν συσχετίζονται με θέματα που γνωρίζουμε καλά, όπως είναι, για παράδειγμα, τα αντικείμενα που διδάσκουμε ή με άλλα ενδιαφέροντά μας (π.χ. φωτογραφία, κινηματογράφος, θέατρο, λογοτεχνία, σπορ, πολιτική, ΜΜΕ κ.ά.). Ακολουθούμε διαθεματική προσέγγιση, καθώς υπάρχει συχνά ξεκάθαρη σύνδεση με πολλά μαθήματα. Συγκεκριμένα, μπορούν να γίνουν παρεμβάσεις σε μαθήματα όπως Γλώσσα και Πολιτισμός, Ιστορία, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Ξένες Γλώσσες,



Οικιακή Οικονομία, Κοινωνιολογία, Θρησκευτικά, Γεωγραφία, Φυσική Αγωγή, Πληροφορική, Ερευνητικές Εργασίες στο Λύκειο αλλά και στο πλαίσιο προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων. Όταν βασιζόμαστε σε οικεία και αγαπητά αντικείμενα, βαδίζουμε σε σταθερό έδαφος και έχουμε περισσότερη αυτοπεποίθηση και ενδιαφέρον.

Οι συγκρουόμενες απόψεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν εποικοδομητικά στη μαθησιακή διαδικασία όταν ο στόχος μας δεν είναι τόσο να συμφωνήσουν όλες και όλοι όσο, μέσα από μια διαδικασία, να μάθουν να ακούν, να εκφράζονται και να σέβονται διαφορετικές απόψεις και στάσεις. Γι' αυτό, καλό είναι να θέτουμε κανόνες συνύπαρξης κάθε φορά που ξεκινάμε μια παρέμβαση, καθώς αυτά τα θέματα εγείρουν έντονα συναισθήματα (π.χ. δε διακόπτουμε, δεν κρίνουμε/αξιολογούμε τις απόψεις των άλλων, όλα τα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες να πουν τη γνώμη τους, αλλά, αν κάποιος άνθρωπος δε θέλει, μπορεί να μη μιλήσει κ.ά.). Ωστόσο, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εκφράζουν απόψεις και απορίες. Υπενθυμίζουμε ότι όλοι έχουν δικαίωμα να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους ή να διαφωνήσουν με κάποιον άλλο άνθρωπο, χωρίς να επικρίνουν ή να καταφύγουν σε προσβλητικούς χαρακτηρισμούς. Αντιμετωπίζουμε τις προσωπικές απόψεις όλων των παιδιών με σεβασμό, επεμβαίνοντας διακριτικά όπου χρειάζεται, ώστε να αποφεύγεται η αναπαραγωγή μύθων και στερεοτύπων. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η προηγούμενη αναγνώριση πιθανών δικών μας ταμπού, στερεοτύπων και προκαταλήψεων και η συνειδητή αποφυγή αναπαραγωγής τους (π.χ. αρνητική στάση απέναντι στους ομόφυλους γάμους και την απόκτηση παιδιών, στα Φεστιβάλ Υπερρφάνειας, στα trans άτομα κ.ά.)

Καταστήστε σαφές ότι τα ομοφοβικά σχόλια και ενέργειες δεν έχουν θέση στο μάθημά σας. Αναπτύξτε μια πολιτική «μηδενικής ανοχής», ακριβώς όπως θα κάνατε και με ρατσιστικές ή σεξιστικές παρατηρήσεις. Παράλληλα, εργαστείτε προληπτικά για να αντιμετωπίσετε τα στερεότυπα και τις λανθασμένες αντιλήψεις που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ των νέων στο σχολείο σας.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι να προάγουμε τη συμπερίληψη των ΛΟΑΤΚΙ μαθητών/τριών στο σχολείο μας. Ό,τι κι αν επιλέξουμε, είναι χρήσιμο να έχουμε κατά νου ότι πολλά παιδιά μπορεί να μη γνωρίζουν ότι ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός συνιστούν μορφές διάκρισης και ότι στη χώρα μας, όπως και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και του δυτικού κόσμου, απαγορεύονται με νόμους οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που επιλέγουμε είναι σημαντικό να προάγουν την ορατότητα και την αποδοχή των ΛΟΑΤΚΙ ανθρώπων, να αποτρέπουν τον ομοφοβικό/τρανσφοβικό σχολικό εκφοβισμό, να χτίζουν δεσμούς αλληλεγγύης και να προωθούν τη συμπερίληψη όλων των μαθητών/τριών.

.....

## **Ανθρώπινα Δικαιώματα και Σεξουαλικά δικαιώματα**

Στο Διαθέσιμο Υλικό θα βρείτε τη **Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια** και τις **Κάρτες Σεξουαλικών δικαιωμάτων**.



Μπορείτε να εργαστείτε αποκλειστικά με τα δικαιώματα ή να τα συνδυάσετε με άλλες δραστηριότητες. Θα δείτε περισσότερες ιδέες και συνδυασμούς παρακάτω στις οδηγίες για τις **Δραστηριότητες – Φύλλα εργασίας**. Επίσης, υπάρχουν πολλές και ενδιαφέρουσες βιωματικές ασκήσεις σχετικές με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και το Σχολικό Εκφοβισμό σε αρκετά Εκπαιδευτικά Εγχειρίδια που βρίσκονται στο Διαδίκτυο, όπως το Compass, Symbiosis, Y4Y, Daphne κ.ά.

Ενδεικτικά, χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες και σε κάθε ομάδα δίνουμε μια κάρτα, στην οποία αναφέρεται ένα από τα **Σεξουαλικά δικαιώματα** (βλ. υποστηρικτικό υλικό). Ζητάμε από τα παιδιά να επιλέξουν ένα θέμα/στοιχείο που τους ενδιαφέρει από το δικαίωμα που έχουν μπροστά τους.

Στη συνέχεια, ζητάμε από την κάθε ομάδα να παρουσιάσει το δικαίωμα που έχει στην κάρτα, είτε μέσα από ένα σύντομο θεατρικό αυτοσχεδιασμό ενός σχετικού Σεναρίου είτε με μια ακίνητη εικόνα ή μέσα από τη συγγραφή μιας επιστολής που θα απευθύνεται σε ένα περιοδικό ή εφημερίδα και θα δίνει απάντηση σε ένα άτομο που ζήτησε βοήθεια γιατί το συγκεκριμένο του δικαίωμα έχει παραβιαστεί. Η ομάδα θα πρέπει να το παρουσιάσει με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε το δικαίωμα να μην είναι τόσο προφανές στους υπόλοιπους και να μην μπορούν να το αναγνωρίσουν αμέσως. Στη συνέχεια η κάθε ομάδα κάνει την παρουσίαση στην ολομέλεια και ακολουθεί συζήτηση.

#### Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- Πώς η έλλειψη ή η παραβίαση αυτών των δικαιωμάτων επηρεάζει τη ζωή των νέων ανθρώπων;
- Πόσο σας αφορούν αυτά τα δικαιώματα σε προσωπικό επίπεδο;
- Πόσο αφορούν αυτά τα δικαιώματα τη χώρα μας;
- Πόσο σημαντική νομίζετε ότι είναι η διακήρυξη των σεξουαλικών δικαιωμάτων;

.....

### **Δραστηριότητες – Φύλλα εργασίας**

Η σύνδεση του ομοφοβικού/τρανσφοβικού σχολικού εκφοβισμού με δραστηριότητες που αφορούν τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τα Δικαιώματα των Γυναικών φέρνει τα θέματα της διαφορετικότητας και των διακρίσεων στην επιφάνεια, εξασφαλίζει την ομαλή μετάβαση, καλλιεργεί την ενσυναίσθηση και διευκολύνει τη συζήτηση, γιατί θέτει εκ των προτέρων ένα κοινώς αποδεκτό πλαίσιο. Η κατανόηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποσκοπεί στην ενεργή διεκδίκησή τους και στη συνειδητοποίηση της ανάγκης προστασίας κάποιων ομάδων. (Ποια παιδιά είναι αποκλεισμένα; Ποια παιδιά δεν απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματά τους; Ποια δικαιώματα παραβιάζονται όσον αφορά τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/-τές;)

Γενικότερα, οι διαδραστικές, βιωματικές **Δραστηριότητες** αποτελούν εργαλεία αντιμετώπισης αρνητικών συναισθημάτων και πιθανών αντιστάσεων από την πλευρά κάποιων παιδιών. Βοηθούν την/τον εκπαιδευτικό να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα για να συζητηθούν οι Έμφυλες ταυτότητες και τα ζητήματα Σεξουαλικότητας



δίνοντας έγκυρες επιστημονικές πληροφορίες και ενθαρρύνοντας τα παιδιά να συνεισφέρουν με τα δικά τους στοιχεία (συναισθήματα, εμπειρίες, απόψεις).

Κάντε όσες μετατροπές και συνδυασμούς εξυπηρετούν τις ανάγκες της τάξης σας. Για παράδειγμα, μπορείτε να ξεκινήσετε με μια δραστηριότητα για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ποια είναι) και να συνεχίσετε με μορφές παραβιάσεων οδηγώντας τη συζήτηση με ερωτήσεις στις διακρίσεις και τον αποκλεισμό των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων ή όσων θεωρούνται ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ. Στη συνέχεια, θα μπορούσατε να εργαστείτε με κάποια από τα **Σενάρια**.

Άλλος τρόπος είναι να ξεκινήσετε με μια δραστηριότητα για τα Έμφυλα Στερεότυπα και τις προσδοκίες που αυτά δημιουργούν για τα αγόρια και για τα κορίτσια. Δραστηριότητες σχετικές με του Έμφυλους ρόλους και την Έμφυλη βία μπορείτε να βρείτε στο υλικό που προτείνει το ΙΕΠ για τον άξονα «Έμφυλες Ταυτότητες» της Θεματικής Εβδομάδας κ.ά.)

Έπειτα, μπορείτε να διερευνήσετε τις καθημερινές, πρακτικές επιπτώσεις αυτών των προσδοκιών για τα φύλα και, στη συνέχεια, για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα ή για όσα θεωρούνται ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ, προχωρώντας έτσι στον ομοφοβικό/τρανσφοβικό σχολικό εκφοβισμό, με τη βοήθεια σχετικών **Σεναρίων** ή μιας **Δραστηριότητας** που καλλιεργεί την ενσυναίσθηση. Ιδέες για συνδυασμούς μπορείτε να βρείτε και στο Υλικό για τη Θεματική Εβδομάδα της ιστοσελίδας μας.

Για αρχή, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε περισσότερο ελεγχόμενες από εσάς δραστηριότητες, ώστε να διαχειριστείτε το χρόνο και να αισθάνεστε περισσότερη ασφάλεια, αλλά και να διερευνήσετε το επίπεδο της ομοφοβίας/τρανσφοβίας και τις ανάγκες της συγκεκριμένης ομάδας.

## Σενάρια

Τα **Σενάρια** μας δίνουν τη δυνατότητα να ασχοληθούμε μέσω συγκεκριμένων περιστατικών με την ομοφοβία/τρανσφοβία στο σχολείο και την ευρύτερη κοινωνία και να ενεργοποιήσουμε τις αντιδράσεις των μαθητριών/τών. Μπορείτε να τα προσαρμόσετε ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης σας ή να γράψετε δικά σας.

Τα **Σενάρια** αποτελούν έναν ιδιαίτερα προσφιλή στα παιδιά τρόπο προσέγγισης των εσωτερικών και εξωτερικών συγκρούσεων που προκύπτουν από την ποικιλομορφία του Φύλου και της Σεξουαλικότητας. Υπάρχουν διάφορες τεχνικές για να τα δουλέψετε μέσα στην τάξη. Μπορούμε να φτιάξουμε ομάδες και να ορίσουμε διαφορετικές τεχνικές επεξεργασίας του Σεναρίου σε κάθε ομάδα ή να αφήνουμε τα παιδιά να επιλέξουν από διάφορες εναλλακτικές που θα τους δώσουμε.

Μπορούμε να ξεκινήσουμε με μια πιο κινητική δραστηριότητα για να ενεργοποιήσουμε τα συναισθήματα: στα **Σενάρια** συνήθως υπάρχει μια μορφή αδικίας. Σε τέσσερα σημεία της αίθουσας τοποθετούμε φατσούλες που δείχνουν τέσσερα διαφορετικά συναισθήματα. Μετά την ανάγνωση ή παρουσίαση του κάθε Σεναρίου, οι συμμετέχοντες/χουσες πηγαίνουν προς το μέρος όπου υπάρχει η φατσούλα με το συναίσθημα που ταιριάζει στο συναίσθημα που νιώθουν εκείνη τη στιγμή.



Ακολουθεί συζήτηση (βλ. παρακάτω).

### Αφήγηση και συζήτηση:

Διαβάζουμε το Σενάριο και στη συνέχεια συντονίζουμε τη συζήτηση στην ολομέλεια. Βοηθητικές ερωτήσεις θα βρείτε κάτω από κάθε Σενάριο στο **Βοηθητικό Υλικό**. Εναλλακτικά, μπορούμε να χωρίσουμε τα παιδιά σε ομάδες και κάθε ομάδα να συζητήσει ξεχωριστά. Στη συνέχεια, συζητάμε τις διαφορετικές απόψεις στην ολομέλεια.

Ανατροφοδοτούμε τη συζήτηση με ερωτήσεις, επιλέγοντας ανάλογα με τους στόχους που έχουμε θέσει (π.χ. σύνδεση ΛΟΑΤΚΙ δικαιωμάτων με ανθρώπινα δικαιώματα, αναγνώριση της έμφυλης βίας, στρατηγικές αντιμετώπισης ομοφοβίας/τρανσφοβίας, λήψη δράσης κ.ά.). Αν το θεωρούμε σκόπιμο, μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να μοιραστούν μαζί μας παρόμοια περιστατικά στα οποία συμμετείχαν ή ήταν παρόντα κι έτσι ενισχύουμε τη συμμετοχή και το ενδιαφέρον.

### Ενδεικτικές κατηγορίες ερωτήσεων:

A. Τι συνέβη; (*Αναγνώριση του γεγονότος, είναι δίκαιο/άδικο κ.ά.*). Ποια Ανθρώπινα Δικαιώματα παραβιάζονται;

B. Πώς ένιωσε το άτομο; (*Η κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων προάγει την ενσυναίσθηση*)

Γ. Με ποιον τρόπο μπορώ να αντιδράσω; (*Λήψη αποφάσεων για την προσφορά βοήθειας, ανακούφισης, συμπαράστασης ή ενδυνάμωσης του άλλου, προτάσεις για αλλαγές στην πολιτική του σχολείου για να γίνει περισσότερο συμπεριληπτικό.*)

### Άλλες ερωτήσεις:

Ποια είναι τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της ταυτότητάς μας; Πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι να αποδεχτούμε κάποιο άτομο διαφορετικό από τον εαυτό μας; Πόσο σημαντικό είναι να ζούμε σύμφωνα με την ταυτότητά μας ή το σεξουαλικό μας προσανατολισμό χωρίς να μας παρενοχλούν;

### Τεχνικές θεάτρου:

Αν επιλέξετε μια απ' αυτές τις τεχνικές για να παρουσιάσετε τα Σενάρια, συνεχίστε με ερωτήσεις και Συζήτηση, όπως περιγράφεται παραπάνω:

(Για τις τεχνικές θεάτρου, μπορείτε να μάθετε περισσότερα στην ιστοσελίδα «Το Θέατρο στην Εκπαίδευση».)

A. *Παιχνίδι ρόλων*. Μια ομάδα παιδιών υποδύεται τους ρόλους

B. *Αφήγηση του Σεναρίου*, η οποία μπορεί, για παράδειγμα, να γίνει μέσω ενός κουτσομπολιού, κατά τη διάρκεια ενός εορταστικού δείπνου, μέσω μιας συνέντευξης στην τηλεόραση κ.ά.

Γ. *Αυτοσχεδιασμός του Σεναρίου*. Για παράδειγμα, το Σενάριο ξεκινάει από το τέλος και πάει προς τα πίσω (φτιάχνουμε το Διάδρομο της Συνείδησης με τα παιδιά να γίνονται οι εσωτερικές φωνές των ηρώων/ηρωίδων, που αποκαλύπτουν τις κρυφές σκέψεις ή τα συναισθήματά τους), αντιστρέφουμε τους ρόλους, δίνουμε το δικό μας τέλος, βάζουμε τους ρόλους σε «Ανακριτική καρέκλα» και τους ρωτάμε ό,τι θέλουμε να μάθουμε (το κάθε μέλος –καθισμένο στο κέντρο της αίθουσας– απαντά σε ρόλο στις ερωτήσεις που του κάνει η ομάδα προκειμένου να διερευνήσει περαιτέρω τον χαρακτήρα του, την καθημερινότητά του ή το παρελθόν του) κ.ά.



Δ. *Εικονογράφηση*. Μπορεί να γίνει με τη μέθοδο των «παγωμένων εικόνων» ή των «ζωντανών εικόνων».

Αν θέλουμε να συνεχίσουμε με παραγωγή υλικού από τα παιδιά, μπορούμε να τους ζητήσουμε:

- ~ να γράψουν ημερολόγιο υποδυόμενοι ρόλους,
- ~ να συνεχίσουν γραπτώς την ιστορία μαντεύοντας το μέλλον,
- ~ να γράψουν γράμμα συμπαράστασης στο θύμα συμβουλευοντάς τον/την αφού μοιραστούν μαζί του/της τα συναισθήματά τους,
- ~ να συγγράψουν δικά τους Σενάρια από την εμπειρία τους, π.χ., για ένα περιστατικό που έχει συμβεί στην τάξη ή στο σχολείο,
- ~ να γράψουν άρθρα για τις Έμφυλες διακρίσεις, με προτάσεις για αλλαγές και βελτιώσεις των πολιτικών που ακολουθούνται στο σχολείο,
- ~ να κάνουν έρευνα για να δουν τι πιστεύουν τα άλλα παιδιά,
- ~ να εικονογραφήσουν το Σενάριο με σχέδιο ή comic/cartoon strip σε μια εκδοχή που το bullying αποτρέπεται, με άλλους χαρακτήρες να μιλούν και άλλους να σκέφτονται κ.ά.,
- ~ να φτιάξουν ένα σύντομο βίντεο,
- ~ να αναζητήσουν περισσότερα στοιχεία στο διαδίκτυο και να τα παρουσιάσουν (π.χ. σε ποιες χώρες η ομοφυλοφιλία είναι παράνομη και ποιες είναι οι ποινές για τα άτομα που συλλαμβάνονται, ποιες κοινωνίες ήταν/είναι περισσότερο ανεκτικές στη διαφορετικότητα, συνέπειες του αποκλεισμού και του σχολικού εκφοβισμού στην ψυχική ζωή των θυμάτων κ.ά.).
- ~ και ό,τι άλλο μπορούμε να φανταστούμε συνδέοντας τις ασκήσεις αυτές με την ύλη που πρέπει να διδάξουμε ή άλλες ανάγκες που έχουμε διαπιστώσει.

Οι γραπτές εργασίες μπορούν να γίνουν ατομικά ή σε ομάδες. Δώστε κίνητρα, για παράδειγμα, πείτε τους ότι θα ψηφίσουν για το καλύτερο κείμενο/έργο.

.....

## Ορολογία – Power Point

Η **Ορολογία** είναι βασικό εργαλείο, γιατί ξεκαθαρίζει τις παρανοήσεις που υπάρχουν και θέτει τα ζητήματα σε επιστημονική βάση. Εσείς πρέπει να επιλέξετε την κατάλληλη στιγμή που θα τη διδάξετε, ανάλογα με το σχεδιασμό των παρεμβάσεών σας και τις ανάγκες της τάξης ή της ομάδας σας.

Είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουμε ότι άλλο είναι το *Βιολογικό Φύλο*, άλλο η *Έκφραση Φύλου*, άλλο η *Ταυτότητα Φύλου* και άλλο ο *Ερωτικός/Σεξουαλικός Προσανατολισμός*.

Το *Βιολογικό φύλο* μας είναι αυτό που είμαστε σωματικά, ο *Ερωτικός/Σεξουαλικός Προσανατολισμός* μας είναι το για “ποιον/ά χτυπάει η καρδιά” μας και η *Ταυτότητα Φύλου* είναι το πώς σκεφτόμαστε για τον εαυτό μας. Όλα αυτά μαζί καταλήγουν στην *Έκφραση του Φύλου*, στον τρόπο δηλαδή που εξωτερικεύεται ο συνδυασμός όλων των παραπάνω, το προσωπικό μας μείγμα δηλαδή.



**Φυλλάδιο:** Το φυλλάδιο «**Το Έμφυλο άτομο**» είναι πολύ βοηθητικό για την κατανόηση των όρων και μπορεί να αποτελεί συχνό σημείο αναφοράς της ενασχόλησης με τα Φύλα και τη Σεξουαλικότητα στην τάξη, ειδικά με τις/τους μεγαλύτερες/ους σε ηλικία μαθήτριες/τές.

**Αντιστοίχιση:** Μπορούμε να ετοιμάσουμε ένα κουίζ αντιστοίχισης θέτοντας τις έννοιες από τη μία πλευρά και σύντομους ορισμούς τους από την άλλη (βλ. το **Power Point** με την ορολογία). Τα παιδιά, σε ομάδες, αντιστοιχούν τις στήλες, στη συνέχεια κάθε ομάδα ανακοινώνει στην ολομέλεια τις απαντήσεις, διορθώνουμε και ενθαρρύνουμε τις απορίες και τη συζήτηση. Ένας άλλος τρόπος να εμβαθύνετε στην Ορολογία είναι να μοιράσετε χαρτάκια με όρους και ορισμούς και να αφήσετε τα παιδιά να αναζητήσουν το «ζευγάρι» τους διαβάζοντας τα χαρτάκια το ένα του άλλου μέχρι να το βρουν.

## Μύθος ή Πραγματικότητα

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι να χρησιμοποιήσουμε τους Μύθους/Πραγματικότητες στην τάξη.

Για παράδειγμα, μπορούμε να τους διαβάζουμε δυνατά και τα παιδιά να κάθονται αν νομίζουν ότι η φράση είναι Μύθος και να σηκώνονται από την καρέκλα τους αν νομίζουν ότι είναι Πραγματικότητα. Μπορείτε να κάνετε τη δραστηριότητα περισσότερο κινητική λέγοντάς τους να μετακινούνται στο χώρο δεξιά αν πιστεύουν ότι η πρόταση είναι Μύθος, αριστερά αν είναι Πραγματικότητα. Παραλλαγή αυτού του τρόπου είναι να βάλουμε τα παιδιά σε μια σειρά, το ένα πίσω από το άλλο, με την οδηγία να πηγαίνουν δεξιά αν είναι Μύθος, αριστερά αν είναι Πραγματικότητα και, αν δεν είναι σίγουρα, να παραμένουν στη θέση τους. Μπορούμε να θέσουμε όριο χρόνου που θα αφιερώσουμε σε κάθε πρόταση για να εξηγούν όσα παιδιά θέλουν γιατί πήραν αυτή τη θέση. (Προσοχή! Αν θέλουμε σε αυτό το στάδιο να εξασκήσουμε την αποδοχή και το σεβασμό διαφορετικών απόψεων και στάσεων, δεν επιτρέπουμε αντίλογο και τα παιδιά ακούνε μόνο τις διαφορετικές απόψεις χωρίς να σχολιάζουν.)

Μπορούμε επίσης να μοιράσουμε χαρτάκια με τις φράσεις και τα παιδιά να σχηματίσουν την ομάδα των Μύθων και την ομάδα με τις Πραγματικότητες, αναζητώντας ολόγυρα τα άλλα μέλη της ομάδας τους και διαβάζοντας έτσι όλα τα χαρτάκια.

Επίσης, το υλικό αυτό μπορεί να γίνει αφορμή για debate (δημόσια συζήτηση), με τα παιδιά χωρισμένα σε τυχαίες ομάδες, ώστε η άποψη την οποία θα υποστηρίζουν στο debate να μην είναι απαραίτητα και προσωπική τους (στις Δραστηριότητες θα βρείτε μια σχετική με τίτλο: «*Σεξουαλικός Προσανατολισμός: Εσύ ποιος/ά θα ήσουν στο πάνελ;*»). Μπορείτε επίσης να αναζητήσετε στο διαδίκτυο αναλυτικές οδηγίες για το πώς οργανώνουμε debate στην τάξη).

Οι Δραστηριότητες αυτές προετοιμάζουν το κλίμα της τάξης για περαιτέρω συζήτηση και αποσαφηνίσεις.





Είναι σημαντικό τα παιδιά να κατανοήσουν τη διαφορά ανάμεσα στα Στερεότυπα και τα Επιστημονικά δεδομένα και να αναλάβουν δράση με στόχο την κατάρτισή τους.

Για παράδειγμα, μπορούμε να τελειώσουμε ρωτώντας τα παιδιά:

«Πιστεύετε πως οι νέοι/ες της ηλικίας σας μπορούν να καταρρίψουν τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που υπάρχουν για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες; Αν ναι, προωθήστε τις εισηγήσεις σας μέσω ενός σύντομου βίντεο (π.χ. κοινωνικό πείραμα), ενός ραπ τραγουδιού ή μιας αφίσας, όπου θα προβάλλονται ξεκάθαρα μηνύματα.

.....

## Συχνές Ερωτήσεις (FAQ)

Μια από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε είναι οι ερωτήσεις που τίθενται από τις μαθήτριες και τους μαθητές μας. Αυτό συμβαίνει γιατί συνήθως δεν είναι απλώς ερωτήματα που αντικατοπτρίζουν άγνωστες πτυχές του θέματος ή απλώς περιέργεια, αλλά πρόκειται για μεταμφιεσμένα στερεότυπα για τα φύλα και τη σεξουαλικότητα ή βασίζονται σε κάποιο ηθικό υπόβαθρο.

Όταν ένα παιδί θέτει ένα ερώτημα, το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνετε είναι να συνειδητοποιήσετε τα συναισθήματά σας σχετικά με το ερώτημα και τον τρόπο που τίθεται. Αν σας προκάλεσε φόβο, θυμό, προσβολή ή σύγχυση, αυτό είναι πολύ πιθανό να επηρεάσει την απάντησή σας, στο περιεχόμενο ή στη γλώσσα του σώματος. Είναι σοφότερο να δίνουμε λίγα δευτερόλεπτα στα συναισθήματά μας να κατακαθίσουν πριν απαντήσουμε. Χρειάζεται να έχουμε στο μυαλό μας ότι οι προθέσεις του/της μαθητή/τριας που έθεσε την ερώτηση είναι δικές του/της και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να γίνουμε θύματα αυτών των προθέσεων. Ο δικός μας στόχος είναι να δημιουργούμε και να διατηρούμε ένα ασφαλές περιβάλλον και όχι να επιτρέπουμε να αλλάξει η ατμόσφαιρα ανάλογα με τις ερωτήσεις που κάνουν τα παιδιά.

Παρ' όλ' αυτά, κάθε ερώτημα αντιπροσωπεύει μια πραγματική ανάγκη ακόμη και όταν είναι αρνητικό ή προσβλητικό και γι' αυτό αξίζει να αντιμετωπιστεί σοβαρά. Αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να συμφωνήσουμε, αλλά να δείξουμε ότι αναγνωρίζουμε την ανάγκη του/της μαθητή/μαθήτριας που το έθεσε, ακόμη και όταν ο/η ίδιος/α δεν γνωρίζει πραγματικά τι χρειάζεται ή απλώς προσπαθεί να ακουστεί η φωνή του/της.

Το πιο εύκολο είναι να δώσουμε μια σύντομη απάντηση βασισμένη σε επιστημονικά στοιχεία. Ωστόσο, έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι οι μαθητές/τριες χρειάζεται πρώτα να ανοιχτούν και να γίνουν ειλικρινά περιέργοι πριν να είναι πραγματικά έτοιμοι/ες να απορροφήσουν αντικειμενικές πληροφορίες. Σε πολλές περιπτώσεις, ειδικά σε "κλειστά" ερωτήματα, είναι συνετό να ρωτήσετε πρώτα τι εννοούν ακριβώς με την ερώτηση. Τι εικόνες τους φέρνει στο μυαλό, ποια συναισθήματα έρχονται στην επιφάνεια, για ποιο είδος απάντησης ελπίζουν. Εμπλέξτε τα συναισθήματα των παιδιών, προτρέψτε τα να πουν τη γνώμη τους, να εκφράσουν τις απορίες τους. Αν κι εσείς εκφράσετε με μετριοπάθεια κάποια συναισθήματα, θα βοηθήσετε τα παιδιά να νιώσουν ότι βρίσκονται σε ασφαλές περιβάλλον και ταυτόχρονα θα τονώσετε την περιέργεια και τη συμμετοχή.

Συμμετέχοντας σε μια συζήτηση σχετικά με αυτό και παρουσιάζοντας ένα κομμάτι από το δικό σας συναίσθημα, μπορείτε να δημιουργήσετε μια πιο ανοικτή και ασφαλή



ατμόσφαιρα στην οποία είναι δυνατή η περιέργεια και η παροχή περισσότερων πληροφοριών. Στη συνέχεια, μπορείτε να δώσετε εσείς τις πληροφορίες που απαντούν στην ερώτηση ή να απευθυνθείτε στην τάξη ρωτώντας τη γνώμη τους. Το «καθρέφτισμα» της ερώτησης στην τάξη βοηθά πολύ τα παιδιά να αναστοχαστούν πάνω σ' αυτή.

Αν το θεωρήσουμε αναγκαίο, μπορούμε να αναπτύξουμε κάθε απάντηση σε τρία μέρη:

1. Δίνουμε μια σύντομη απάντηση βασισμένη σε επιστημονικά στοιχεία, ιστορικά γεγονότα ή ανθρώπινα δικαιώματα.
2. Συνεχίζουμε θέτοντας το ερώτημα και τις πληροφορίες στο συγκεκριμένο πλαίσιο.
3. Απευθυνόμαστε σε όλη την τάξη «καθρεφτίζοντας» το ερώτημα, λέγοντας π.χ. «Εσείς τι νομίζετε γι' αυτό;», ώστε τα παιδιά να προβληματιστούν για τους λόγους που τέθηκε η ερώτηση.

Αν μας τεθεί ένα ερώτημα για το οποίο δεν αισθανόμαστε σίγουρες/οι ότι ξέρουμε την απάντηση, καλύτερα να αναβάλουμε την απάντηση για την επόμενη φορά και ενώ μεταξύ να αναζητήσουμε τη σωστή απάντηση.

Αν θέλετε να αφιερώσετε χρόνο δουλεύοντας αποκλειστικά με τις ερωτήσεις και τις απορίες τους, μπορείτε να τους ζητήσετε να τις γράψουν ανώνυμα και να τις ρίξουν σε ένα κουτί. Με αυτό τον τρόπο, σας δίνεται χρόνος να μελετήσετε τις απαντήσεις και να προετοιμαστείτε καλύτερα για την επόμενη φορά.

Πολλές από τις «δύσκολες» ερωτήσεις σχετίζονται με τα **Ανθρώπινα Δικαιώματα** και κυρίως τα σχετικά με τη Σεξουαλικότητα και την Αναπαραγωγή. Μπορείτε, λοιπόν, να αναθέσετε σε ομάδες να αναζητήσουν τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα στο διαδίκτυο, καθώς και τη νομοθεσία που τα αφορά και να τα παρουσιάσουν στην τάξη. Η Ελλάδα έχει επικυρώσει σωρεία διεθνών και ευρωπαϊκών Συνθηκών, Συμφωνιών και Συμβάσεων, οι οποίες, μεταξύ άλλων, στηρίζουν τόσο τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ως δικαίωμα των παιδιών και των νέων όσο και τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα όλων των ατόμων, χωρίς διακρίσεις.

Ιδανικά, κλείνουμε την ενασχόλησή μας με τις Δύσκολες Ερωτήσεις ανακεφαλαιώνοντας, διατυπώνοντας συμπεράσματα που να αντικατοπτρίζουν την ανοχή και την ανάγκη να είμαστε ανοιχτές/οί, ενσυναισθητικές/οί και περιεργές/οι σε νέα ζητήματα, ακόμη κι όταν έχουμε διαφορετική γνώμη.

.....

## Οπτικό υλικό

Στην ιστοσελίδα του Πολύχρωμου Σχολείου αλλά και γενικότερα στο διαδίκτυο, μπορείτε να βρείτε σκίτσα, κόμικς, ταινίες και βίντεο που έχουν βραβευθεί σε παγκόσμια φεστιβάλ, έχουν προβληθεί σε δημόσια τηλεοπτικά δίκτυα και έχουν χρησιμοποιηθεί σε σχολεία της Ευρώπης. Μιλούν για διαφορετικότητα, ανθρωπιά, αποδοχή, αλληλεγγύη.

Αφού παρακολουθήσετε κάποιο βίντεο ή ταινία είναι σημαντικό, αμέσως μετά, τα παιδιά να εντοπίσουν τις αδικίες, τις παραβιάσεις και τις συνέπειές τους στη ζωή των ηρώων/ηρωίδων.



Ζητήστε από τα παιδιά να κρατούν σημειώσεις καθώς παρακολουθούν το βίντεο ή την ταινία, ώστε να τις αξιοποιήσουν αργότερα στη συζήτηση. Ενθαρρύνετε τα να καταγράφουν και τα συναισθήματά τους. Αν το θεωρήσετε βοηθητικό, σταματήστε το βίντεο σε κάποια σημεία και να κάντε ερωτήσεις που θα διευκολύνουν την κατανόηση.

Πριν γίνει συζήτηση στην ολομέλεια, μπορείτε να χωρίσετε τα παιδιά σε ομάδες για να συζητήσουν αρχικά τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, για λίγα λεπτά.

#### Βοηθητικές ερωτήσεις:

- Τι νιώθεις αυτή τη στιγμή; Κατάγραψε τα συναισθήματά σου.
- Ποιες πράξεις/συμπεριφορές ήταν κακοποιητικές/τραυματικές/άδικες;
- Γιατί η τάδε συμπεριφορά ήταν κακοποιητική/τραυματική/άδικη;
- Πώς κρίνετε τις πράξεις των ηρώων/ηρωίδων;
- Πώς νομίζετε ότι νιώθουν οι ήρωες/ηρωίδες;
- Τι θα κάνατε εσείς στη θέση του ήρωα/ηρωίδας;
- Πώς αλλιώς θα μπορούσε να λυθεί το ζήτημα;
- Αν ήσουν φίλος/η του ήρωα ή της ηρωίδας, τι θα έκανες;
- Τι σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση;
- Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το νόημα του βίντεο ή της ταινίας;
- Θα μπορούσατε να βάλετε έναν άλλο τίτλο ή να γράψετε μια παρουσίαση της ταινίας ή του βίντεο;
- Άλλαξε κάτι μέσα σου μετά τη σημερινή συζήτηση;

Μπορείτε να εργαστείτε με το **Οπτικό υλικό** και να το χρησιμοποιήσετε με τους ίδιους τρόπους που συστήνονται παραπάνω για τα **Σενάρια** και τις **Δραστηριότητες**.

## **Ιστοριογραμμή του Κινήματος των ΛΟΑΤΚΙ Δικαιωμάτων**

Η Ιστοριογραμμή φέρνει στην επιφάνεια τους αγώνες που έχουν γίνει για τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα και την αναγκαιότητα συνέχισης των διεκδικήσεων. Επιπλέον, οι μέχρι τώρα κατακτήσεις αποκαλύπτουν διάφορες πλευρές της εξέλιξης της κουλτούρας των δυτικών κοινωνιών και δίνουν αφορμή για συγκρίσεις με άλλες κοινωνίες και άλλες ιστορικές εποχές.

Μπορούμε να επιλέξουμε από την Ιστοριογραμμή κάποια γεγονότα που θεωρούμε πιο σημαντικά και σχετικά με τις συζητήσεις που έχουμε κάνει με τις ομάδες μας. Τυπώνουμε σε μικρά χαρτάκια τα γεγονότα χωρίς τη χρονολογία που έγιναν, καθώς και μια γραμμή με τις χρονολογίες των γεγονότων που έχουμε δώσει στα παιδιά. Λέμε στα παιδιά ότι έχουν 10' χρόνο να τοποθετήσουν στην Ιστοριογραμμή τις πληροφορίες που τους δόθηκαν, σύμφωνα με την κρίση τους. Μετά, διασταυρώνουμε τις απαντήσεις που έδωσαν οι ομάδες με τις σωστές που έχουμε εμείς.

Εναλλακτικά, τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν με τα σώματά τους μια «ζωντανή» Ιστοριογραμμή, μπαίνοντας στη σειρά ανάλογα με τη χρονολογία στην οποία πιστεύουν ότι έγινε το γεγονός που αναγράφεται στο χαρτάκι τους.



## Αποσπάσματα από άρθρα

Μπορείτε να συγκεντρώσετε άρθρα που σχετίζονται με τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα, καθώς και πληροφορίες για τις κοινωνικές, ιστορικές και ανθρωπολογικές εκφάνσεις του Φύλου και της Σεξουαλικότητας και να τα χρησιμοποιήσετε για να ξεκινήσετε τη συζήτηση και να συνεχίσετε με μια Δραστηριότητα ή ένα Σενάριο. (Υπάρχει ενδεικτική επιλογή αποσπασμάτων στο **Βοηθητικό Υλικό**.)

Μπορείτε να αντλήσετε ιδέες για το πώς να εργαστείτε με επιλεγμένα Άρθρα και Αποσπάσματα από τους τρόπους που συστήνονται παραπάνω για τα **Σενάρια** και τις **Δραστηριότητες**.

Εναλλακτικά, μπορείτε να δώσετε στα παιδιά λέξεις-κλειδιά για να κάνουν αυτά την αναζήτηση και να φέρουν υλικό για εργασία στην τάξη.

.....  
Έλενα Σκαρπίδου, εκπαιδευτικός, για το Πολύχρωμο Σχολείο

